

Laatuseloste

Tietosisältö ja käyttötarkoitus

Saimaan kanavan liikennetilastot sisältävät tiedot sekä ulkomaan että kotimaan liikenteen tavara - ja matkustajakuljetuksista ja alusliikenteestä Saimaan kanavan kautta. Ulkomaan tavaraliikenteen määrät on esitetty lähtö- ja määräsatamittain ja tavaralajeittain. Erikseen on tarkasteltu Vuoksen vesistön (Saimaan) satamien liikenteen kehitystä Saimaan kanavan kautta. Tietoja on myös ulkomaan tavaraliikenteen jakautumisesta eri maiden rahtialusten kesken. Alusliikenteen kehitystä aluslajeittain on tarkasteltu Saimaan kanavan Mälkiän ja Pällin suluilla. Matkustajaliikenteestä tilastossa on tiedot matkustaja-alusten ja huviveneiden matkustajamäärän kehityksestä.

Muiden sulkukanavien liikennetilastot käsittävät kaikkien valtion sulkukanavien, joita on yhteensä 31 (kuva 1), sulutustiedot, tavaraliikennetiedot sekä tarkemmat alusliikenne- ja matkustajamäärätiedot palvelusulkukanavilta, joilla sulutustapahtumat tallennetaan Liikenneviraston Locknet-järjestelmän liikennepäiväkirjaan. Palvelusulkujen venemäärien kehityksestä on tehty pitemmän jakson aikasarja.

Kanavaliikennetilastot on tarkoitettu, kaikkien sulkukanavien liikenteestä kiinnostuneiden käyttöön.

Määritelmät ja luokitukset

Saimaan kanava yhdistää Vuoksen vesistön Suomenlahteen. Saimaan kanava on porrastettu kahdeksalla sululla, joista kolme on Suomen puolella ja viisi Venäjältä vuokratulla alueella. Nykyisen Saimaan kanavan ensimmäinen vuokrasopimus päättyi helmikuun 16 päivä 2012 ja uusi sopimus 50 vuodeksi tuli voimaan helmikuun 17 päivä 2012.

Saimaan kanavan kautta tapahtuva tavaraliikenne on jaettu tilastossa ulkomaan ja kotimaan liikenteeseen. Tilastot sisältävät myös kauttakulkuliikenteessä kuljetetut lastit. Kauttakulku- eli transitoliikenteellä tarkoitetaan kahden valtion välistä liikennettä kolmannen valtion kautta.

Kotimaan tavaraliikenteellä tarkoitetaan Vuoksen vesistön ja Suomen rannikon satamien välistä liikennettä Saimaan kanavan läpi sekä ylös- (tuonti) että alas päin (vientä).

Saimaan kanavan tavaraliikenteen tilastoinnissa noudatetaan ulkomaan meriliikennetilastojen mukaista (NST 2007-kuljetusluokituksesta johdettua) tavaraluokitusta soveltuvin osin. Tavaramäärät esitetään tonneina. Puutavaran kuution ja tonnin väliset muuntokertoimet ovat: raakapuu Venäjältä ja Baltian maista $1 \text{ m}^3 = 0,88 \text{ t}$, raakapuu muualta $1 \text{ m}^3 = 0,80 \text{ t}$, hake $1 \text{ irtto-m}^3 = 0,31 \text{ t}$ ja sahatavara $1 \text{ m}^3 = 0,60 \text{ t}$.

Kanavan läpi kulkeneiden matkustajien määrä on esitetty matkustaja-alusten ja huvialusten osalta. Tilasto sisältää lisäksi matkustaja-aluksissa Saimaan kanavan Suomen puoleisella osalla risteilleet matkustajat.

Alusliikennetilastoissa tarkastellaan Saimaan kanavan Pällin ja Mälkiän sulkujen läpi kulkeneita aluksia alustyypeittäin. Mälkiän sulkua on Saimaalta tullessa kanavan ensimmäinen sulkua ja Pällin sulkua vuokra-alueen ensimmäinen sulkua (kuva 2). Pällin sulun tilasto sisältää koko Saimaan kanavan läpi kulkeneet sekä Mustolan satamassa (sijaitsee kanavalla) käyneet alukset. Mälkiän sulun tilasto sisältää myös koko kanavan läpi kulkeneet sekä lisäksi vain kanavan Suomen puoleisella osalla liikenneineet (mm. kanavaristeilyt) alukset.

Muiden sulkukanavien tilastot poikkeavat jonkin verran toisistaan sen mukaan, onko kysymyksessä sulkukanava, joka on automatisoitu itsepalvelu- tai kauko-ohjaukselle vai miehitetty palvelusulku. Kaikkien sulkujen osalta sulkukanavien tilastot sisältävät itsepalvelu- tai palvelusulustusten lukumäärät sekä uiton ja tavaraliikenteen tonnimäärät aluksissa. Palvelusuluilta (Vääksy, Murole, Varistaipale, Taipale, Joensuu, Kuurna ja Kaltimo) on laadittu tilastot myös alusliikenteen määrästä aluslajeittain.

Tietolähteet ja tiedonkeruumenetelmät

Saimaan kanava ulkomaan liikenteen kaikki tiedot saadaan valtakunnallisesta PortNet-järjestelmästä sähköisessä muodossa. Aluksen edustaja syöttää järjestelmään vaadittavat tiedot, jotka tarkistetaan ja siirretään Liikenneviraston meriliikennetilastotietojärjestelmään.

Kotimaan liikenteen tiedot saadaan alusten liikenneilmoituksista. Tiedot tallennetaan meriliikennetilastojärjestelmään. Matkustajamäärätiedot saadaan alusten ilmoituksista Saimaa VTS-keskukseen.

Pällin ja Mälkiän sulkujen alusmäärät saadaan aluslajeittain Liikenneviraston Locknet-järjestelmästä. Saimaan kanavan kaukokäyttökeskuksessa työvuorossa olevat sulkumestarit päivittävät Locknet-järjestelmän sulkukohtaista päiväkirjaa.

Muiden sulkukanavien itsepalvelusulkujen sulutusmäärät rekisteröityvät sulutusmittareihin, joiden lukemat tallennetaan kerran kuukaudessa Locknet-järjestelmään sulkukohtaisesti. Vuoksen vesistöalueella itsepalvelusulkuja ovat Ahkiolahti, Nerkoo, Lastukoski, Juankoski, Karjalankoski, Pilppa, Vihovuonne, Kerma, Karvio ja Konnus. Taivallahti ja Joensuu toimivat osaksi itsepalveluohjauksella. Kymijoen vesistössä Kalkkinen, Neituri, Kiesimä, Kerkonkoski ja Kolu ovat itsepalvelusulkuja ja lisäksi Keiteleen kanavan neljä sulkua toimivat osaksi itsepalveluohjauksella. Kokemäenjoen vesistössä itsepalvelusulkuja ovat Herraskoski, Murole, Valkeakoski ja Lempäälä.

Palvelu- ja kaukokäyttösulkujen liikennetietojen tallennuksen Locknet-järjestelmään hoitavat työvuorossa olevat sulkumestarit. Järjestelmästä saadaan sulkukohtaiset sulutusmäärä- ja alustiedot. Kunkin sulun tarkistetut uittotiedot saadaan Järvi-Suomen uittoyhdistykseltä. Saimaan syväväylällä olevien Taipaleen ja Konnuksen sulkujen tavaraliikennetiedot saadaan pääasiassa PortNet-järjestelmästä. Saimaan sisäisen tavaraliikenteen tiedot saadaan liikennöitsijöiltä kuukausittain.

Vaikuttavat säädökset

Saimaan kanavan ulkomaan liikennetilaston tietosisältöön vaikuttaa EU:n direktiivi tavaroiden ja matkustajien merikuljetuksia koskevista tilastoista (2009/42/EY).

Alusliikennepalvelulain muuttamisesta annettu laki (225/2012) antaa Liikennevirastolle oikeuden kerätä tilastoissa tarvittavia tietoja aluksen omistajilta tai heidän edustajiltaan sekä satamilta.

Saimaan kanavan vuokrasopimus Suomen ja Venäjän välillä (104/2011) edellyttää myös liikennetietojen keräämistä.

Asetuksessa (512/1991) kanavien ja avattavien siltojen liikennesäännöstä on määrätty mm. aluksen lastitietojen antamisesta niin Saimaan kanavalla kuin muillakin sulkukanavilla.

Oikeellisuus, tarkkuus ja ajantasaisuus

Saimaan kanavan tilastoja voidaan pitää kattavina ja luotettavina. Konttien sisältämät tavaralajit on myös saatu eriteltyä konttiliikenteen vähyyden vuoksi.

Saimaan kanavan kuukausitilastot julkaistaan seuraavan kuukauden alkupäivinä Liikenneviraston Internet-sivuilla (www.liikennevirasto.fi).

Muiden sulkukanavien tilastojen kattavuus on heikentynyt kanavien automatisoinnin seurauksena. Itsepalvelusuluilta saadaan ainoastaan sulutusmäärät sekä liikennöitsijöiden kautta uiton ja tavaraliikenteen tiedot. Näitä tietoja voidaan pitää luotettavina.

Vuosijulkaisu *Saimaan kanavan ja muiden sulkukanavien liikennetilasto* ilmestyy tilastointivuotta seuraavan vuoden helmi-maaliskuussa. Tilasto kuvaa koko vuoden liikenteen lopullista määrää.

Tietojen saatavuus

Saimaan kanavan tilastojen julkaisemisesta on vastannut Liikenneviraston sisävesiväyläyksikkö yhteistyössä Liikenneviraston tietopalvelut-yksikkö kanssa. Kuukausitilastot ja vuositilasto julkaistaan Liikenneviraston internet-sivuilla. Julkaisematonta yksityiskohtaisempaa tilastotietoa on saatavissa Liikenneviraston sisävesiväyläyksiköstä. Saimaan kanavan kautta kulkeneen ulkomaan liikenteen tiedot lähtö- ja määräsatamittain julkaistaan myös Liikenneviraston tilastojulkaisussa Ulkomaan meriliikennetilasto ja Saimaan kanavan kautta tapahtuneen kotimaanliikenteen tiedot Liikenneviraston julkaisussa Kotimaan vesiliikennetilasto.

Vertailtavuus

Saimaan kanavan liikennetilastoja on tehty jo vanhan kanavan aikana vuosina 1856 - 1939 sekä nykyisen kanavan aikana vuodesta 1968 lähtien. Nykyisen Saimaan kanavan liikennetilastot ovat pääpiirteissään vertailukelpoisia 1971 lähtien.

Muiden sulkukanavien tilastoja on tehty kunkin kanavan valmistumisesta lähtien. 1990-luvulla alkanut sulkukanavien automatisointi itsepalveluohjaukselle on aiheuttanut sen, että liikennemäärät eivät ole enää

vertailukelpoisia. Ennen automatisointia kanavalla sulutukset hoidettiin kanavanvartijan toimesta, jolloin vilkkaimpana veneilykautena yhteen sulutukseen voitiin koota sulku täyteen veneitä. Nykyisin itsepalvelusulutuksessa vilkkaimpanakin aikana voi olla vain muutama vene. Uiton ja tavaraliikenteen tiedot ovat sen sijaan vertailukelpoisia pidemmältä ajalta.

Kvalitetsbeskrivning

Innehåll och syfte

Statistiken över trafiken genom Saima kanal innehåller data över gods- och passagerartransporter i utrikes- och inrikestrafik och över fartygstrafiken i Saima kanal. Utrikes godstrafikvolymerna framställs enligt avgångs- och destinationshamn samt varugrupp. Utvecklingen av hamntrafiken i Vuoksens vattendrag (Saimen) genom Saima kanal har granskats separat. Det finns också data över fördelningen av utrikes godstrafiken mellan olika länders fraktfartyg. Utvecklingen av fartygstrafiken enligt fartygstyp har granskats vid Mälkiä och Pälli slussar i Saima kanal. Statistiken över passagerartrafiken innehåller uppgifter om utvecklingen av passagerarmängden för passagerarfartyg och fritidsbåtar.

Statistiken över trafiken i övriga slusskanaler omfattar data över samtliga 31 statliga slusskanaler (bild 1). Data omfattar slussning, godstrafik samt mer detaljerade uppgifter om fartygstrafik- och passagerarmängden vid slusskanalerna med betjäning där slussningarna registreras i trafikdagboken inom Trafikverkets Locket-system. En tidserie för en längre period har gjorts över utvecklingen av antalet båtar i slussarna med betjäning.

Statistiken över kanaltrafik är avsedd för alla som är intresserade av trafiken i slusskanalerna.

Definitioner och klassificering

Saima kanal förenar Vuoksens vattendrag med Finska viken. Saima kanal har graderats med åtta slussar, varav tre finns på den finska sidan och fem på området som arrenderats av Ryssland. Det första arrendeavtalet för den nuvarande kanalen upphörde att gälla den 16 februari 2012 och det nya avtalet med arrendetiden 50 år trädde i kraft den 17 februari 2012.

Statistiken över godstrafiken i Saima kanal har fördelats på utrikes- och inrikestrafik och omfattar också laster som transporterats inom transitotrafiken. Med transitotrafik avses trafik mellan två stater genom en tredje stat.

Med inrikes godstrafik avses trafik mellan hamnar i Vuoksens vattendrag och Finlands kust genom Saima kanal både i fråga om uppåtgående (import) och nedåtgående (export) trafik.

I statistiken över godstrafiken genom Saima kanal följs varuklassificeringen (NST 2007-transportklassificering) för utrikes sjötrafik till tillämpliga delar. Godsmängden presenteras i ton. Omvandlingskoefficienterna mellan kubik och ton för virke är följande: råvirke från Ryssland och de baltiska länderna $1 \text{ m}^3 = 0,88 \text{ t}$, råvirke från andra länder $1 \text{ m}^3 = 0,80 \text{ t}$, flis 1 travat mått- $\text{m}^3 = 0,31 \text{ t}$ och sågat virke $1 \text{ m}^3 = 0,60 \text{ t}$.

Data över antalet passagerare som transporterats genom kanalen framställs för passagerarfartyg och fritidsbåtar. Statistiken omfattar också passagerare ombord på passagerarfartyg som gjort kryssningar på den finska sidan av kanalen.

Fartygstrafikstatistiken innehåller data över fartyg som passerat genom Saima kanal via Pälli och Mälkiä slussar enligt typ av fartyg. Mälkiä sluss är den första kanalen vid ingång från Saimen, och Pälli sluss är den första slussen vid arrendeområdet (bild 2). Statistiken för Pälli sluss innefattar alla de fartyg som passerat genom Saima kanal och som anlöpt Mustola hamn (belägen i kanalen). Statistiken för Mälkiä sluss omfattar också de fartyg som färdats genom hela kanalen och dessutom de fartyg (bl.a. kanalkryssningar) som trafikerat endast den del av kanalen som finns på den finska sidan.

Statistiken för övriga slusskanaler skiljer sig något, beroende på om det är fråga om en slusskanal som är automatiserad för självbetjäning- eller fjärrstyrning eller en bemannad sluss med betjäning. Statistiken över slusskanalerna omfattar antalet slussningar med eller utan betjäning för samtliga slussar samt mängden i ton ombord på fartygen när det gäller flottning och godstrafik. Statistik över fartygstrafikmängden efter fartygstyp

har också gjorts upp över slussarna med betjäning (Vääksy, Murole, Varistaipale, Taipale, Joensuu, Kuurna och Kaltimo).

Informationskällor och datainsamlingsmetoder

Alla uppgifter om utrikestrafiken på Saima kanal erhålls i elektronisk form från det riksomfattande PortNet-systemet. Fartygets representant matar in uppgifter som granskas och överförs till Trafikverkets system för sjötrafikstatistik.

Uppgifter om inrikestrafik fås genom fartygens trafikanmälan. Uppgifterna sparas i systemet för sjötrafikstatistik. Uppgifterna om antalet passagerare erhålls genom fartygens rapportering till Saimaa VTS-centralen.

Antalet fartyg i Pälli och Mälkiä slussar framgår ur Trafikverkets Locknet-system enligt fartygstyp. Slussmästarna vid Saima kanals fjärrkontrollcentral uppdaterar dagboken för de enskilda slussarna inom Locknet-systemet.

Antalet slussningar vid självbetjäningsslussar i övriga slusskanaler registreras med mätare, och siffrorna för de enskilda slussarna införs en gång i månaden i Locknet-systemet. Självbetjäningsslussarna inom Vuoksens vattendrag är Ahkiolahti, Nerkaa, Lastukoski, Juankoski, Karjalankoski, Pilppa, Vihovuonne, Kerma, Karvio och Konnus. I Taivallahti och Joensuu förekommer också delvis självbetjäning. Självbetjäningsslussarna i Kymmene älvs vattendrag är Kalkkinen, Neituri, Kiesimä, Kerkonkoski och Kolu. De fyra slussarna i Keitele kanal fungerar också delvis genom självbetjäningssystem. I Kumo älvs vattendrag finns självbetjäningsslussarna Herraskoski, Murole, Valkeakoski och Lempäälä.

Slussmästarna för in trafikdata för slussarna med betjäning och de fjärrstyrda slussarna i Locknet-systemet, från vilket data över slussningar och fartyg vid de enskilda slussarna kan tas ut. Kontrollerade flottningsdata för respektive sluss fås från Insjöfinlands flottningsförening. När det gäller data över godstrafiken vid Taipale och Konnus slussar i djupfarleden i Saimen fås dessa i huvudsak från PortNet-systemet. Uppgifter om den interna godstrafiken på Saimen lämnas månatligen av trafikidkarna.

Lagstiftning

Datainnehållet i statistiken över utrikestrafiken i Saima kanal regleras av EU-direktivet om förande av statistik över gods- och passagerarbefordran till sjöss (2009/42/EG).

Enligt lagen om ändring av lagen om fartygstrafikservice (225/2012) är fartygsägarna eller deras representanter och hamnarna skyldiga att lämna Trafikverket de uppgifter Trafikverket behöver för sammanställandet av statistik över fartygstrafiken i de finska hamnarna samt över mängden passagerare och gods som fartygen transporterar.

Arrendeavtalet om Saima kanal mellan Finland och Ryssland (104/2011) förutsätter också insamling av trafikdata.

Förordningen innefattande trafikstadga för kanaler och rörliga broar (512/1991) innehåller bestämmelser bl.a. om skyldigheten att lämna uppgifter om fartygets last såväl på Saima kanal som vid övriga slusskanaler.

Riktighet, exakthet och aktualitet

Statistiken över Saima kanal är täckande och tillförlitlig. Varuslagen i containrarna har också kunnat specificeras i och med att containertrafiken inte är så omfattande.

Månadsstatistiken över Saima kanal publiceras i början av månaden på Trafikverkets webbsidor (www.trafikverket.fi).

Statistiken över övriga slusskanaler är inte längre lika omfattande som tidigare till följd av automatiseringen av kanalerna. Från självbetjäningsslussarna fås endast antalet slussningar och trafikidkarna lämnar uppgifter om flottning och godstrafik. Dessa uppgifter kan anses tillförlitliga.

Årspublicationen *Statistik över trafiken genom Saima kanal och övriga slusskanaler* utkommer i februari – mars året som följer på statistikåret. Statistiken beskriver den slutliga trafikvolymen för hela året.

Tillgänglighet

Trafikverkets enhet inre vattenvägar ansvarar för publiceringen av statistiken över Saima kanal i samarbete med Trafikverkets enhet informationstjänster. Månadsstatistiken och årsstatistiken publiceras på Trafikverkets webbsidor. Mer detaljerade, icke publicerade statistiska data finns att fås vid Trafikverkets enhet inre vattenvägar. Uppgifter om utrikestrafik genom Saima kanal efter avgångs- och destinationshamn publiceras också i Trafikverkets publikation Statistik över utrikes sjötrafik. Uppgifter om inrikestrafik genom Saima kanal ingår i Trafikverkets publikation Statistik över inrikes sjötrafik.

Jämförbarhet

Statistik över trafiken på Saima kanal har förts redan under den gamla kanalens tid under åren 1856 – 1939 och under den tid som den nuvarande kanalen varit i bruk sedan 1968. Statistikuppgifterna över trafiken genom dagens Saima kanal är till sina huvuddrag jämförbara sedan 1971.

Statistik över övriga slusskanaler har förts sedan respektive kanal färdigställdes. Automatiseringen av slusskanalerna för självbetjäning som inleddes på 1990-talet medförde att trafikmängderna inte längre är jämförbara. Innan de automatiserades sköttes slussningarna i kanalen av kanalvakten, och då kunde hela slussen fyllas med båtar under den livligaste båtsäsongen. Idag är det bara några få båtar vid självbetjäningsslussningen också under den livligaste säsongen. Uppgifterna om flottning och godstrafik är däremot jämförbara under en längre tidsperiod.